

Pozostałe reguły języka

- [Nvmerales - liczebniki](#)
- [Deminutivum- zdrobnienia](#)
- [Tryb rozkazujący czasowników](#)

Numerales - liczebniki

O liczebnikach

Znać należy zarówno te główne (**cardinal**), jak i te porządkowe (**ordinal**).
Tych ostatnich będziemy używać na przykład przy rozdzielaniu wartości.

Warto zauważyć, że:

- przy liczebnikach głównych tylko te, które zawierają w sobie wyraz (jeden, dwa, trzy) mają oddzielne formy dla oddzielnych rodzajów rzeczowników.

Np:

vnvs gladii (męski);

vna lorica (żeński);

vnvm pilvm (nijaki)

Ale ...

qvattvor gladii;

qvattvor loricae;

qvattvor pila

W tym ostatnim powyższym słupku są podane liczby mnogie użytych wcześniej rzeczowników, ale jak widać sam poprzedzający liczebnik pozostaje bez zmian dla wszystkich wyrazów bez znaczenia jaki jest jego rodzaj.

- przy okazji liczb porządkowych, wszystkie z nich (już nie tylko pierwsze trzy, jak powyżej) mają końcówki zgodne z rodzajem rzeczownika jaki opisują:

np:

secvndvs ordo (drugi szereg) - męski;

secvnda hora (druga godzina) - żeński;

secvndvm pilvm (drugi oszczep) - nijaki

tak samo dalej ..

qvintvs ordo (piąty szereg)

qvinta hora (piąta godzina)

qvintvm pilvm (piąty oszczep)

KOMENDY ZWIĄZANE Z LICZEBNIKAMI

Poza tak oczywistymi potrzebami, jak prosba o ileś sztuk "tego czy tamtego" nie rzadko będziemy potrzebować liczebników do:

- numerowania żołnierzy

Po komendzie **Numerate** - Odliczcie liczymy się używając liczebnika głównego, wykrzykując kolejno : **vnvs, dvo, tres, qvattvor**, ... etc

Po komendzie **Ad dvos numerate** - Do dwóch odliczcie liczymy do dwóch .. na przemian .. **vnvs, dvo, vnvs, dvo, vnvs, dvo** ... etc

Podobnie .... **Ad tres numerate** .. Do trzech odliczcie

Przy okazji uwaga, bo często to jest mylone ..... dwa po łacinie to jest dvo ..... a dvos to jest = dwóch (wg odmiany, której nie będę tu podawał, żeby nie zamieszać w głowie). Przy odliczaniu siebie zawsze używamy DVO .... żadnego mi tam "S" nie wstawiać na końcu.

Tak jak powyżej : vnvs, dvo, vnvs, dvo, vnvs, dvo .... etc

- numerowania szeregów

vnvs ordo - jeden szereg

dvo ordines - dwa szeregi

tres ordines - trzy szeregi

etc....

Ale ..

primvs ordo - pierwszy szereg

secvndvs ordo - drugi szereg

tertivs ordo - trzeci szereg

.

.

novissimvs ordo - ostatni szereg

Komendy przykładowe:

Primvs ordo vnvs passvs procedite - pierwszy szereg jeden krok naprzód

secvndvs ordo sex passvs recidite - drugi szereg sześć kroków w tył

- numerowania wart i godzin ich występowania

Excvbia /ae - warta / y

Ab - od

Ad - do

Hora - godzina

I na przykład:

Excubia prima ab secunda ad quartam horam - warta pierwsza od drugiej do czwartej godziny

Excubia secunda ab quarta ad quintam horam - warta druga od czwartej do piątej godziny

Excubia tertia ab quinta ad septam horam - warta trzecia od piątej do siódmej godziny

etc

Warto zauważyć że przy słowie "ab" liczebnik występuje w takiej samej formie jak w mianowniku w tabelce .. a przy słowku "ad" zmienia się jego forma.... Ten tajnik ... czyli deklinacje poznamy później.

- numerowania namiotów

Tabernaculum - namiot

primum tabernaculum - pierwszy namiot

secundum tabernaculum - drugi namiot

etc

Deminutivum- zdrobnienia

O tym jak zdrabnia? i rozdrabnia?

ZDRABNIANIE

Generalna zasada dzięki, której możemy zdrobnic słowo jest dodanie końcówki :
-vlvs, -vla, -vlvm (w zależności od rodzaju rzeczownika - męski, żeński i nijaki)

np:

globvs -> globvlvs (kula -> kulka)

rana -> ranvla (żaba -> żabka)

Jak coś zostało zdrobnione, to można to dalej jeszcze rozdrobnić poprzez dodanie końcówek -ellvs, -ella, -ellvm

np:

capsa -> capsvla -> capsella (pudło -> pudełko -> pudełeczko)

vagina -> vaginvla -> vaginella (pochwa [na miecz] -> pochewka [na nóż] -> yyy.. pochewcia [na yyy ?] :) ktoś ma jakiś pomysł ?

liber -> librvlvs -> libellvs (księga -> książka -> książeczka)

ALE NIESTETY .... im dalej w las, tym gorzej bo istnieje купа wyjątków, kiedy to trzeba dodać coś innego:

-cvlvs, -cvla, -cvlvm,

np: homo -> homvncvlvs (człowiek -> ludzik)

-olvs, -ola, -olvm,

np: mallevs -> malleolvs (młot -> młotek)

albo inne końcówki jak: -acvlvs, -icvlvs, -nvnvlvs, -vscvlvs itd

np:

pugna -> pvgnicvla (bitwa -> bitka)

petasvs -> petasvncvlvs (kapelusz -> kapelusik)

pes -> pedicvlvs (stopa -> stópka)

dies -> diecvla (dzień -> dzionek)

A przy rozdrabnianiu trzeba dodać niekiedy -illvs, -illa, -illvm zamiast -ellvs, -ella, -ellvm

np:

signvm -> signacvlvm -> sigillvm (znak -> znaczek -> yyy ?)

albo -ollvs, -olla, -ollvm

np:

corona -> coronvla -> corolla (korona -> koronka -> koronieczka ?)

NIE WSZYSTEK ZŁOTO CO SIĘ WIECI

Wydawałoby się, iż wszystko co posiada owe końcówki (-vlvs, -vla, -vlvm; -olvm ... itd), o których mowa w tym temacie, oznacza, że już jest zdrobnieniem od innego wyrazu.

Ale tak nie jest ... Podobnie zresztą jak w języku polskim:

- zdrapka ... nie pochodzi od słowa ... zdrapa
- nalepka ... nie pochodzi od słowa ... nalepa
- okładka .. itd
- a kubek ... nie pochodzi od słowa ... kub

Przykład :

sitvla (garnek) nie pochodzi od żadnego sita (gar) .. czy coś takiego.

Jest to po prostu situla - garnek, który dopiero możemy zdrobnić do sitella.

Mamy zatem po polsku :

pas -> pasek -> paseczek

kosz -> koszyk -> koszyczek

ALE

---- -> kubek -> kubeczek

A po łacinie :

baltevs -> balteolvs -> baltellvs (pas -> pasek -> paseczek)

corbis -> corbvla -> corbella (kosz -> koszyk -> koszyczek)

ALE

--- -> pocvlvm -> pocillvm (--- -> kubek -> kubeczek)

Inne słowa, które jeszcze nie są zdrobnieniem, a mimo to tak wyglądają to :

--- -> situla -> sitella (--- -> garnek -> garnuszek)

--- -> manipulus -> manipellus (--- -> manipuł -> manipułek :))

--- -> cingvlvm -> cingillvm (--- -> pasek wojskowy -> paseczek wojskusiowy :))

--- -> ocvlvs -> ocellvs (--- -> oko -> oczko)

--- -> fibvla -> fibella (--- -> fibula -> fibulka)

--- -> tabvla -> tabella (--- -> tablica -> tabliczka) itd

ROZDRABNIANIE

W języku polskim można zdrobnić słowo dalej rozdrabniać, jednak czym głębiej, tym trudniej wyłapać, co jest de facto mniejsze od czego.

Bo czy każdy się zgodzi z poniższą kolejnością ?

żaba -> żabka, żabcia, żabusia, żabeńka, żabuleńka, żabeczka,

kot -> kotek, koteczek, kociak, kociaczek, kociątko, kotuś, kotunio

ptak -> ptaszek, ptaszeczek, ptaś, ptasiątko

Katarzyna -> Kasia, Kaśka, Kasieńka, Kasiunia, Kasiulka, Kasiuleczka, Kasiunieczka

W języku łacińskim proces rozdrabniania podlega bardziej usystematyzowanym regułom i rozdrabniać można, aż w nieskończoność ... i zawsze będzie wiadomo, co jest od czego mniejsze lub bardziej pieszczotliwe :)

Na przykład poniższa : głowa, główka, główeczka, główcia, główinka, główienieczka ... itd :) .. Po łacinie będzie wyglądać tak :

Posted Image

Łatwo można zauważyć zasadę jaką temu towarzyszy....

Najpierw zdrobniamy,

potem rozdrabniamy,

potem zdrobniamy rozdrobnione,

potem rozdrabniamy rozdrobnione,

potem zdrobniamy rozdrobnione rozdrobnionego

itd

PRZYDATNE ZESTAWIENIA

Zacznijmy od ...

mea bestia -> mea bestiola (mój zwierzak -> mój zwierczek)

A zatem do kolegi w namiocie powiemy:

mea bestia -> mea bestiola (mój zwierzaku ! -> mój zwierczku !)

Czyszcząc sprzęt z rdzy powiemy :

mea misera lorica -> mea misera loricvla ! (mój biedny pancerz/u -> mój biedny pancerzyk/u .. jw.) :bum:

Obserwując kąpiącego się Optio, zagwiżdżemy, mrużąc pod nosem:

bonvs corpvs -> bonvs corpvscvlvm (ładne ciało -> ładne ciałko)

albo

bonvs genv -> bonvs genicvlvm (ładne kolano -> ładne kolanko)

Siedząc wspólnie przy stole w jadalni, powiemy do Maximvsa:

Maxime, vbi est tvvs manvs -> manicvla ? (Maximusi, gdzie Twoja ręka -> rączka ?)

Szukając swoich Contvbernalis-ów z Contvvernivm krzyknimy

Vbi svnt meae parvae ranvlae (Gdzie są moje małe żabki ?)

IMIONA

A jak zdrabniać nasze imiona ?

Podobnie jak powyżej, przy czym nie istnieją jakies specjalne reguły, którymi moglibyśmy się posługiwać..

Znajdujemy w literaturze bowiem zdrobnienie :

- Lvcia -> Lvcilla ... ale ...

- Tvllia -> Tvlliola

Podobnie beda : Atia -> Atiola , Cornelia -> Corneliola, Fabia -> Fabiola

U facetów najczęściej dodaje się końcówkę - vlvs, czyli

- Marcvs -> Marcvlvs

- Gaivs - > Gaivlvs

- Varro -> Varrvncvlvs (podobnie jak w przypadku homo -> homvncvlvs)

- Pollio -> Pollivncvlvs

itd

Tryb rozkazujący czasowników

Jak rozkazywać

Znamy już czasowniki podane w trybie rozkazującym z naszych komend wojskowych :

- **vertite** - skręćcie
- **state** - stójcie
- **spectate** - patrzcie
- **consistite** - zatrzymajcie się

Warto zauważyć, że są one podane w liczbie mnogiej.

Aby móc się zwracać nie tylko do grupy żołnierzy, ale także do pojedynczego żołnierza. Potrzebujemy wiedzieć jak tworzyć taki tryb rozkazujący w liczbie pojedynczej, a w szczególności jak wyglądają bezokoliczniki tychże czasowników.

Otoż temat jest całkiem prosty.

Uogólniając :

- jeśli na końcu słowa jest - RE - bezokolicznik
- ucinamy owo - RE - i mamy liczbę pojedynczą trybu rozkazującego
- zamieniamy - RE na - TE - i mamy liczbę mnogą trybu rozkazującego

Przykłady:

-
- **dare** - podać
  - **da** - podaj
  - **date** - podajcie

-
- **stare** - stać
  - **sta** - stój
  - **state** - stójcie

-
- **laxare** - zluźniać
  - **laxa** - zluźnij
  - **laxate** - zluźnijcie

-
- **avdire** - słuchać
  - **avdi** - słuchaj
  - **avdite** - słuchajcie

-
- **venire** - przybywać

- **veni** - przybądź
- **venite** - przybądźcie

-
- **abire** - rozejść się
  - **abi** - rozejdź się (po polsku lepiej będzie brzmiało : odejdz)
  - **abite** - rozejdźcie się

-
- **mvndare** - wyczyścić
  - **mvnda** - wyczyść
  - **mvndate** - wyczyśćcie

itd

Prosto, łatwo i przyjemnie ...

ALE NIESTETY jest pewien wyjątek.

Sa czasowniki, należące do tzw 3eciey koniugacji.
I one z reguły konczą się na -ERE

Wowczas mamy trochę inny system działania :

Uogólniając :

- jeśli na końcu słowa jest - ERE - bezokolicznik (szczególny przypadek końcówki -RE)
- ucinamy samo - RE - i mamy liczbę pojedynczą trybu rozkazującego (tak samo jak wyżej było)
- zamieniamy - ERE na - ITE - i mamy liczbę mnogą trybu rozkazującego (i tu jest owa zmiana)

Przykłady:

- **vertere** - odwrócić/skręcić
- **verte** - odwróć
- **vertite** - odwróćcie (a nie vertete)

-
- **consistere** - zatrzymać się
  - **consiste** - zatrzymaj się
  - **consistite** - zatrzymajcie się (a nie consistete)

-
- **dirigere** - wyrównać
  - **dirige** - wyrównaj
  - **dirigite** - wyrównajcie (a nie dirigete)

itd

Do tej ostatniej grupy będzie należało całkiem sporo czasowników, które używamy :

- **pergere**
- **procedere**
- **recidere**
- **stringere**

- **recondere**
- **deponere**
- **facere**

itd

Zeby bylo jeszcze gorzej, wcale nie kazdy czasownik, ktory konczy sie na -ERE ... podlega owej regule.

Bo przykladowe dwa dosyc znane czasowniki, wlasnie jej nie podlegaja :

-
- **salvere** - witać (dosłownie- być zdrowym, mieć się dobrze)
  - **salve** - witaj (dosłownie- bądź zdrów)
  - **salvete** (a nie salvite) - witajcie (dosłownie- bądźcie zdrowi)

-
- **valere** - żegnać (dosłownie- być zdrowym, mieć się dobrze)
  - **vale** - żegnaj (dosłownie- bądź zdrów)
  - **valete** (a nie valite) - żegnajcie (dosłownie- bądźcie zdrowi)